

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونهای خصوصی

د اتباعو سیاسي حقوق د فقهې او د افغانستان د قانون له نظره

رساله ماستری

محصل: ضیاء الرحمن (فاروق)

استاد رهنما : دوکتور عبدالباقي (آمین)

سال : ۱۳۹۶ هـ ش - ۱۴۳۹ هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونهای خصوصی

د اتباعو سیاسي حقوق د فقهی او د افغانستان د قانون له نظره

(دماستری رساله)

څیړونکی : ضیاء الرحمن (فاروق)
لارښود استاد : دوکتور عبد الباقي (آمین)

کال : ۱۳۹۶ هـ ش - ۱۴۳۹ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلام پوهنتون

د شرعیات او قانون پوهنځی

د فقه او قانون د پیاوړتیا

د ماسترۍ بورډ

تصدیق نامه

بناغلی ضیاء الرحمن د نظر گل زوی د ID: Sh-msf-95-144 نمبر لرونکی، د فقه او قانون د څلورمې دورې محصل د ماسترۍ مرحلې رساله چې عنوان یې: د اتباعو سیاسي حقوق د فقه او د افغانستان د قانون له نظره دی، د سمر شنبې ورځ په ۱۳۹۸/۳/۲۸ ل نېټه یې په بریالیتوب سره دفاع کړه او د حکم پلاوي د ارزونې پر اساس د ۹۲ (نمره په عدد) دوه نوي (نمره په حروف) مستحق وگرځید، له الله تعالی څخه ورته د لازیاتې بریا غوښتونکي یو.

د حکم پلاوي اعضاء:

نمبر	د استاد نوم	عضویت	لاسلیک
۱	دکتور عبد الله حقیار	د حکم پلاوي عضو	
۲	استاد وزیر محمد سعیدی	د حکم پلاوي عضو	
۳	دکتور عبد الباقي امین	لارښود او د حکم پلاوي مشر	

..... علمی مرستیال

..... د ماسترۍ د بورډ آمر

د څېړنې خلاصه

زما تيزس چې (د اتباعو سياسي حقوق د فقهي او افغانستان د قانون له نظره) نومېږي، په خلاصه، سريزه، لسو فصلونو، او په آخر کې په يوې پايلې او څو وړاندیزونو او د اعلامو ، آياتونو، احاديثو او د مراجعو په لستونو باندې مشتمل دی.

په اوسني عصر کې د افرادو سياسي حقوق په نړيواله سطحه منل شوي حقوق دي، چې په معاصرو حقوقي ادبياتو کې ورته د سياسي حقوقو کلمه استعمال شوی ده، سياسي حقوق هغه حقوق دی چې دهغې له لارې فرد د دولت او حکومتدارۍ په کارونو کې برخه اخلي ، او ياد حقوق د نړۍ د اکثره هيوادونو په اساسي قوانينو کې ذکر شوي دي، زمونږ د ۱۳۸۲ ه ش کال اساسي قانون هم يادو حقوقو ته ځای ورکړی دی، لکه د تابعيت حق، د عقيدې ، فکر او د بيان د آزادۍ حق، په دولتي ادارو کې د کار کولو حق ، د خپل نماينده او يا ولسمشر د ټاکلو حق، د سياسي گوندونو او ټولنيزو سازمانونو د جوړولو حق، د سوله پېزو غونډو، مظاهرو او اعتصاباتو حق، او د پناه اخيستنې حق.

ولې د اسلام مبارک دين له نظره ياد حقوق د حق په حيث نه گڼل کېږي، بلکې اسلام يادو حقوقو ته په ډير اهميت قايل دی ، او اکثره ذکر شوي حقوق يې د افرادو سياسي مکلفيت گڼلی دی ، ځکه د حقوقو او مکلفيت ترمنځ فرق دا دی چې که يو څوک د يو حق څخه برخمن وي ، نو اختيار د هغه سره دی چې د هغې حق نه استفاده کوي او که نه، ولی د مکلفيت په صورت کې شخص مکلف دی چې خپل مسؤليت اداء کړي، او که اداء يې نه کړی نو ياد شخص بيا مسؤل دی، مثلاً د بيان د آزادۍ حق - چې اوس وخت کې د اتباعو د سياسي حقوقو څخه گڼل کېږي- يعنې د يو هيواد اتباع د دې حق لري چې خپل فکر، انتقاد او نظر د رسنيو له لارې بنسکاره کړي، دا د يو فرد حق دی چې د ټولني او نظام د خير او بهتر والی لپاره د حکومت په پاليسيو باندې انتقاد وکړی او خپل نظر په دې هکله بنسکاره کړي ، ولی اسلام ياد حق ته د مسؤليت په سترگه گوری، او خپل اتباع يې دې ته رابللی دي چې د ظالم بادشاه په وړاندې د حق خبره کول افضل جهاد دی، البته په خپل ټولنيز او سياسي ادابو سره چې ټولنه لا بی ثباتی طرف ته لاره نه شي، ځکه که يو څوک د حاکمي طبقي ظلم او ناروا گوري او دهغې په وړاندې چپ پاتي کېږي، نو يقيناً چې ټولنه او نظام به د تباهی طرف ته ځي، نو په داسې حالاتو کې ټول افراد مکلف دي چې خپل نظام او ټولنه د تباهی څخه وساتي، او که دا کار ونکړي نو کله چې ټولنه تباه کېږي نو ياد شخص به هم د دوی سره يوځای تباه کېږي، نو اسلام په همدې خاطر راغلی دی چې انسانان د دنيا او آخرت د نيکمرغيو څخه برخمن شي، همدا زما د تيزس خلاصه ده.

لړلیک

مخ

موضوع

پیلیزه / مقدمه	Error! Bookmark not defined.
د څیړني لاملونه او ضرورت:	Error! Bookmark not defined.
دموضوع اهمیت :	Error! Bookmark not defined.
د څیړني اصلي پوښتنې :	Error! Bookmark not defined.
په دې موضوع کې مخکېني لیکنې :	Error! Bookmark not defined.
د څیړني کړنلاره :	Error! Bookmark not defined.
د څیړني اهداف :	Error! Bookmark not defined.
لمړی فصل	Error! Bookmark not defined.
د اصطلاحاتو پیژندنه	Error! Bookmark not defined.
لمړی مبحث- د تابعیت پیژندنه:	Error! Bookmark not defined.
لمړی مطلب: د تابعیت لغوی معنی:	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب: د تابعیت اصطلاحی تعریف:	Error! Bookmark not defined.
دوهم مبحث- د سیاست پیژندنه:	Error! Bookmark not defined.
لمړی مطلب: د سیاست لغوی معنی:	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب- د سیاست اصطلاحی تعریف:	Error! Bookmark not defined.
دریم مبحث- د حقوقو پیژندنه:	Error! Bookmark not defined.
لمړی مطلب- د حقوقو لغوی معنی:	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب- د حقوقو اصطلاحی تعریف:	Error! Bookmark not defined.
څلورم مبحث- د سیاسي حقوقو پیژندنه او دهغي ډولونه:	Error! Bookmark not defined.
لمړی مطلب- د سیاسي حقوقو تعریف:	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب- د سیاسي حقوقو ډولونه:	Error! Bookmark not defined.
دریم مطلب- سیاسي حقوق ، حق دی که مکلفیت:	Error! Bookmark not defined.
پنځم مبحث- د فقهي پیژندنه:	Error! Bookmark not defined.
لمړی مطلب- د فقهي لغوی معنی:	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب- د فقهي اصطلاحی تعریف:	Error! Bookmark not defined.

شپږم مبحث- د قانون پيژندنه: Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د قانون لغوي معنی: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د قانون اصطلاحي تعريف: Error! Bookmark not defined.

دوهم فصل Error! Bookmark not defined.

د تابعیت حق Error! Bookmark not defined.

لمری مبحث- د تابعیت د ځانگړتیاو، اصولو او د تابعیت د لاسته راوړلو د لارو او طریقو پيژندل:

Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د تابعیت لاسته راوړلو اصول: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د تابعیت ځانگړتیاوي: Error! Bookmark not defined.

دریم مطلب- د تابعیت حقوقي آثار او اغيزي: Error! Bookmark not defined.

پنځم مطلب- د تابعیت لاسته راوړلو لاري او طریقي: Error! Bookmark not defined.

شپږم مطلب- د تابعیت د لاسه وركول: Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث - د تابعیت حق د افغانستان د قوانینو له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د تابعیت حق د افغانستان په اوسني اساسي قانون كې: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د تابعیت حق د افغانستان د تابعیت په قانون كې: Error! Bookmark not defined.

دریم مبحث- د تابعیت حق د اسلامي شریعت له نظره: Error! Bookmark not defined.

دریم فصل Error! Bookmark not defined.

د عقیدې ، فکر ، او د بیان د ازادۍ حق Error! Bookmark not defined.

لمری مبحث- د عقیدې ، فکر او د بیان د ازادۍ د حق پيژندل: Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د عقیدې او فکر د ازادۍ پيژندل: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د بیان د ازادۍ پيژندل: Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث- د افغانستان د قوانینو له نظره د عقیدې ، فکر او د بیان د ازادۍ حق: Error!

Bookmark not defined.

لمری مطلب- د عقیدې او فکر ازادۍ. Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د بیان ازادي: Error! Bookmark not defined.

دریم مطلب- ایا د نورو مذاهبو پيروان خپل دین ته دعوت او یا د خپل دین تعلیم نورو خلکو ته وركولی شي؟ Error!

Bookmark not defined.

دریم مبحث- د اسلامي شریعت له نظره د عقیدې فکر او د بیان ازادۍ. Error! Bookmark not defined.

defined.

لمریم مطلب- د اسلامي شریعت له نظره د عقیدې او فکر ازادي. Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د اسلامي شريعت له نظره د بيان ازادي. Error! Bookmark not defined.

څلورم فصل Error! Bookmark not defined.

په دولتي ادارو کې د کار کولو حق..... Error! Bookmark not defined.

لمړۍ مبحث- په دولتي ادارو کې د کارکولو د حق پيژندنه: Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث – په دولتي ادارو کې د کارکولو حق د افغانستان د قوانينو له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمړۍ مطلب – د استخدام پورې اړوند اصول:..... Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- استخدام پورې اړوند شرايط:..... Error! Bookmark not defined.

درېم مبحث- په دولتي ادارو کې د کارکولو حق د اسلامي شريعت له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمړۍ مطلب- د اسلامي شريعت له نظره په دولتي ادارو کې کار کول حق دی او که مسؤليت: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د اسلامي شريعت له نظره په دولتي ادارو کې خپله د کار غوښتنه روا ده او که ناروا : Error! Bookmark not defined.

درېم مطلب- د اسلامي شريعت له نظره په دولتي ادارو کې د کارکولو شرايط:..... Error! Bookmark not defined.

پنځم فصل Error! Bookmark not defined.

د نوماندې يا کانديداتوري حق Error! Bookmark not defined.

لمړۍ مبحث- د نوماندې د حق پيژندنه: Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث- د نوماندې حق د افغانستان د قوانينو له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمړۍ مطلب - د جمهوري رياست د نوماند شرايط:..... Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب - د ملي شوري د نوماند شرايط او اوصاف:..... Error! Bookmark not defined.

درېم مطلب - د ولايتي شوري او د ولسوالي د شوراد غړيتوب د نوماند شرايط:..... Error! Bookmark not defined.

څلورم مطلب - د نوماند کيدو په اړه محدوديتونه:..... Error! Bookmark not defined.

درېم مبحث- د نوماندې حق د اسلامي شريعت له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمړۍ مطلب- انتخابات د اسلامي شريعت له نظره:..... Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د نوماندېدو شرعي حيثيت:..... Error! Bookmark not defined.

درېم مطلب- د ښځو د نوماندېدو شرعي حيثيت:..... Error! Bookmark not defined.

څلورم مطلب- د غير مسلمو د نوماند کيدو موضوع:..... Error! Bookmark not defined.

شپږم فصل Error! Bookmark not defined.

د انتخاب يا ټاکلو حق Error! Bookmark not defined.

لمری مبحث- د انتخاب یا ټاکلو د حق پیژندنه: Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث- د انتخاب یا ټاکلو حق د افغانستان د قوانینو له نظره: Error! Bookmark not defined.

دریم مبحث- د انتخابولو یا ټاکلو حق د اسلامي شریعت له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د ټاکل شوي شورا (اهل الحل و العقد) په اساس: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د ولي عهدی په طریقه: Error! Bookmark not defined.

دریم مطلب - د تغلب یا په زور حکومت نیول: Error! Bookmark not defined.

اوم فصل Error! Bookmark not defined.

د سیاسي گوندونو د جوړولو حق Error! Bookmark not defined.

لمری مبحث- د سیاسي گوندونو د جوړولو د حق پیژندنه: Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د سیاسي گوندونو پیژندنه: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د سیاسي گوندونو کټي: Error! Bookmark not defined.

دریم مطلب- د سیاسي گوندونو زیانونه. Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث- د سیاسي گوندونو حق د افغانستان د قوانینو له نظره: Error! Bookmark not defined.

لمری مطلب- د سیاسي گوندونو تأسیس: Error! Bookmark not defined.

دوهم مطلب- د سیاسي گوندونو تمویل: Error! Bookmark not defined.

دریم مطلب- د سیاسي گوندونو انحلال: Error! Bookmark not defined.

دریم مبحث- د سیاسي گوندونو حق د اسلامي شریعت له نظره: Error! Bookmark not defined.

اتم فصل Error! Bookmark not defined.

د ټولنیزو سازمانونو د جوړولو حق Error! Bookmark not defined.

لمری مبحث- د ټولنیزو سازمانونو پیژندنه: Error! Bookmark not defined.

دوهم مبحث- د ټولنیزو سازمانونو حق د افغانستان د قوانینو له نظره: Error! Bookmark not defined.

دریم مبحث- د ټولنیزو سازمانونو حق د اسلامي شریعت له نظره: Error! Bookmark not defined.

نهم فصل Error! Bookmark not defined.

د سوله ییزو غونډو ، اعتصابونو ، اومظاهراتو حق Error! Bookmark not defined.

لمری مبحث- د سوله بیزو غونډو، اعتصابونو او مظاهراتو د حق پیژندنه: **Error! Bookmark not defined.**

لمری مطلب - د سوله بیزو غونډو پیژندنه: **Error! Bookmark not defined.**

دوهم مطلب - د سوله بیزو اعتصابونو پیژندنه: **Error! Bookmark not defined.**

دریم مطلب - د سوله بیزو مظاهراتو پیژندنه: **Error! Bookmark not defined.**

دوهم مبحث- د سوله بیزو غونډو، اعتصابونو او مظاهراتو د حق د افغانستان د قوانینو له نظره: **Error! Bookmark not defined.**

لمری مطلب- د ټولنو، اعتصابتو او تظاهراتو په اړه د سازمانونو (جمعیتونو) او اشخاصو مکلفیتونه: **Error! Bookmark not defined.**

دوهم مطلب- په کومو وختونو او ځایونو کې ټولني، اعتصابتو او تظاهرات نشي جوړیدای. **Error! Bookmark not defined.**

دریم مطلب- پولیس د ټولنو، اعتصابتو او تظاهراتو د خورولو په منظور کوم اقدامات کولی شي... **Error! Bookmark not defined.**

څلورم مطلب- پولیس په کومو حالاتو کې د ټولنو، اعتصابونو او مظاهرو پای یا ختم اعلانولی شي: **Error! Bookmark not defined.**

دریم مبحث- د سوله بیزو غونډو، اعتصابونو او مظاهراتو د حق د اسلامي شریعت له نظره: **Error! Bookmark not defined.**

لسم فصل **Error! Bookmark not defined.**

د پناه اخستنې حق **Error! Bookmark not defined.**

لمری مبحث- د پناه اخستنې د حق پیژندنه: **Error! Bookmark not defined.**

دوهم مبحث- د پناه اخستنې حق د افغانستان د قوانینو له نظره... **Error! Bookmark not defined.**

دریم مبحث- د پناه اخستنې حق د اسلامي شریعت له نظره: **Error! Bookmark not defined.**

لمری مطلب- د مسلمان پناه اخيستل: **Error! Bookmark not defined.**

دوهم مطلب: په اسلامي دولت کې د غیر مسلمه پناه اخيستل: **Error! Bookmark not defined.**

وړاندیزونه: 12

د اعلامو لړلیک **Error! Bookmark not defined.**

د آیاتونو لړلیک **Error! Bookmark not defined.**

د احادیثو لړلیک **Error! Bookmark not defined.**

د منابعو لړلیک 13

Research Summary: **Error! Bookmark not defined.**

د څېړنې پایلې

- 1 - د افغانستان ټول اتباع د تابعیت درلودلو حق لري
- 2 - د افغانستان ټول اتباع د افغانستان د قوانینو په رڼا کې د ټولو سیاسي حقوقو څخه برخمن دي.
- 3 - په اوسنۍ معاصره نړۍ کې سیاسي حقوقو ته د حق کلمه استعمال شوی ده، ولي د اسلام مبارک دین د افرادو سیاسي حقوقو ته د افرادو (اتباعو) سیاسي مکلفیت وايي.
- 4 - د یو هیواد هر فرد باید تابعیت ولري.
- 5 - د اتباعو متبوع هیواد مکلف دی چې د خپلو اتباعو د ټولو سیاسي او مدني حقوقو څخه په ملی او بین لملی سطحه دفاع او حمایت وکړي.
- 6 - د بلوغ عمر څخه دمخه د تابعیت د کسب لپاره په نړیواله سطحه دوه سیستمونه منل شوی دی چې یو ته د خاورۍ سیستم او بل ته د ویني سیستم وايي.
- 7 - د بلوغ عمر څخه وروسته یو فرد کولای شی چې د واده له لارې، د تېنې (زوی نیونې) له لارې، د غوښتنې له لارې او یا هم د انتخاب له لارې د یو هیواد تابعیت ترلاسه کړي.
- 8 - په ځینو حالاتو کې یو شخص خپل تابعیت د لاسه ورکوي چې هغه عبارت دی له :
غوښتنې له لارې، د ازدواج له لارې، د زوی نیونې له لارې او د یو جرم په اساس.
- 9 - اسلامي شریعت مونږ ته دا لارښوونه کوي چې هر هغه څوک چې کلمه طیبه ووايي، په الله او نورو مؤمن به شیانو باندې ایمان ولري، او دالله احکامو ته تابع او تسلیم شي، دا شخص که نر وي او که ښځه د پراخه او ستر اسلامي هیواد غړی بلل کيږي، ولو که د نورو مسلمانانو سره، په ژبه، نژاد، قوم، جغرافیوي موقعیت او... نورو کې اختلاف ولري.
- 10 - د اچي د اسلام مبارک دین د فطرت دین دی او هر انسان ته یې د دې ازادۍ ورکړی ده چې خپله عقیده کې ازاد واوسي او په دې برخه کې به په هغه باندې هیڅ قسمه زیاتۍ او ظلم نه کيږي.
- 11 - هر څوک کولای شی چې د اسلامي نظام د چتر لاندې په خپله عقیده پاتې شي که هغه عیسوي وی او که یهودي او یا هم د بل دین پیرو.
- 12 - البته یو چا چې په خپله خوښه باندې اسلام ومنلو نو بیا د اسلامي عقیدې څخه نه شي گرځیدای، او که وگرځي نو دا د اسلامي نظام څخه یو قسم بغاوت دی (چې دې ته مرتد وايي) او جزا وژل دي.
- 13 - اسلام د عقیدې د ازادۍ په څیر د بیان او فکر ازادۍ هم منلی ده ولی په خپلو خاصو حدودو کې.
- 14 - د ظالم باچا په مقابل کې حقه خبره افضل جهاد نومول شوي دی.
- 15 - د افغانستان ټول اتباع کولای شی چې په دولتي او غیر دولتي اداراتو کې کار وکړي.

- 1 6 - دولتي پوستونو ته ځان کاندیدول د حالاتو او ظروفو په اساس کیری، چې ځینې حالاتو کې روا وي او په ځینو حالاتو کې بیا تری ډډه کول بهتر دي.
- 1 7 - دا په اسلام کې یو منل شوي اصل دی چې د ملت نماینده گان او یا هم د ملت زعیم باید د ملت لخوا وټاکل شي، په پخوا وختونو کې دا کار د بیعت له لاری ترسره کیدو، اوس وخت کې انتخابات یوه مروجہ طریقه ده، نو که په اسلامي هیوادونو کې د انتخاباتو سیستمونه اصلاح شي نو سره د ملاحظاتو یو مناسبه لار ده.
- 1 8 - بنځې هم کولای شي چې د ټولني په پرمختگ کې خپل مناسب رول اداء کړی، او په ټولو هغو پوستونو کې کار کولای شي چې اسلامي ټولنه ورته ضرورت ولري او د بنځو عفت او حیا پکې ساتل شوي وي.
- 1 9 - غیر مسلمه خلک هم په اسلامي حکومت کې د خپلو مسایلو د مطرح کولو په خاطر د اسلامي حکومت په پارلمان کې برخه اخستی شي.
- 2 0 - اصل دا دی چې اسلامي ټولنه باید په مختلفو شکلونو ونه ویشل شي، او باید چې متفق او متحد پاتې شي، ولی دا چې اوس وخت کې اسلامي نړی د قسما قسما مشکلاتو سره مخ ده، او سیاسي گوندونه پکې رامنځته شوي دی، نو که مسلمانان په منظم شکل د اسلام او مسلمانانو د خدمت لپاره کار ونکړي نو د کامیابیدو چانس یې ډیر کم دی، نو په دې اساس اوس وخت کې سیاسي گوندونه او ټولنیز سازمانونه جوړول یو ضرورت دی او د اسلام د اصولو سره سم باید چې خپل فعالیتونه منظم کړي.
- 2 1 - د افغانستان اتباع حق لري چې د خپلو روا حقوقو د غوښتنلو لپاره د قانون د احکامو سره سم غونډې، اعتصابات او مظاهری ترسره کړي.
- 2 2 - په معاصرو حکومتونو کې د افرادو پناه اخیستنې د هغوی د بنیادي حقوقو څخه گڼل کیږي، پناه اخیستنې په دې معنی چې یو شخص د یو قوي دلیل په اساس خپل متبوع هیواد پریردي او بل هیواد ته پناه وړی، چې د افغانستان قوانینو او اسلام هم د افرادو دا حق تاییدوي.

وړاندیزونه:

د خپل تیزس او تحقیق په اخر کې لاندې نقاط د پیشنهاداتو په توګه وړاندې کوم:

1 - دا چې د افغانستان قوانینو د اسلام مبارک دین په شان د اتباعو د عقیدې ، فکر او بیان ازادۍ حق په رسمیت پیژندلی دی، دا ډیره بڼه خبره ده ، ولی ځینې داسې کړی، اشخاص او ټولنیزې رسنۍ شته دی چې په ټولنیزو رسنیو کې د دې حق څخه غلطه استفاده کوي او هغه حدود چې د اسلام مبارک دین او د افغانستان قوانینو ورته مخ ته ایښي دي، هغه نه مراعت کوي او ښکاره د هغې مخالفت کوي، ځما وړاندیز دا دي چې د افغانستان اسلامي جمهوریت دی دغه ، اشخاص، او ټولنیزې رسنۍ تعقیب کړی او د قانون مطابق دې ورسره عمل وکړي، نو څو د نورو لپاره د عبرت درس شي.

2 - په دولتي ادارو کې کار کول د هر افغان حق دي، ولی مونږ ګورو چې په دولتي ادارو کې هغه څوک مقررېږي، چې یا خو پیسې لري، او یا د لوړپوړو چارواکو سره بلدتیا، که څوک نه پیسې ولري او نه د لوړپوړو چارواکو سره بلدتیا، نو هغه نشي کولای چې یو وظیفه پیدا کړي، ولو که ماسټر او یا دکتور هم وي، نو زما وړاندیز د افغانستان اسلامي جمهوریت ته دا دي، چې په دې برخې کې دې لازم اصلاحات راولي، تر څو هر څوک وکولای شي د دې هیواد په پرمختګ کې رول اداء کړي.

: د افغانستان د انتخاباتو سیستم د غرب د دیموکراسۍ په اساس ولاړ دی، اگر چې اسلام انتخابات نه دي رد کړي، ولی نن ورځ چې کوم سیستم په افغانستان کې حاکم دی، نوهم په سیستم کې او هم د دغه سیستم په اداره کوونکو کې بلا مشکلات دی، چې د دې په وجه د هیواد د اداره کولو لپاره وړ اشخاص نشي راتلای، نو د دې لپاره چې د هیواد د اداره کولو لپاره مناسب اشخاص ولرو باید په انتخاباتي سیستم کې لازم اصلاحات راوستل شي، او ټول هغه شرایط چې د اسلام مبارک دین او د افغانستان قوانینو ورته وړاندې کړی دي باید په یو کانديد کې خامخا موجود وي او که موجود نه وي باید چې د نوماندۍ کاغذات یې وانه خيستل شي، په همدې ترتیب هیڅ چاته باید د ازاد کانديد کېدو او یا دخپل مصرف کولو اجازه ورنکړل شي، هر څوک چې کانديد کېږي، باید د یو رسمي سیاسي ګوند او یا د ولسوالۍ او یا ولایت د مشهورو خلکو په ملاتړ ودرېږي او مصارف یې هم باید سیاسي ګوند ، د ولس خلک او یا هم دولت ورکړي، تر څو آینده کې د کانديد سره د خپل مصرف د پوره کولو فکر نه وي بلکې یواځې د خپل هیواد او هیوادوالو د خدمت فکر ورسره وي.

دمنابعو لړ ليک

۱. القرآن الکریم.
۲. ابن عساکر، ثقة الدين ابو القاسم على بن الحسن بن هبة الله المعروف بابن عساکر (۱۴۲۱ هـ ق)، معجم الشيوخ، دارالبشائر، دمشق.
۳. ابو عبدالله، احمد بن محمد بن حنبل بن اسد الشيباني، (۲۰۰۱م)، مسند احمد، لومړی چاپ، ۱۷ جلد، مؤسسه الرساله.
۴. ابو عبدالله، الحاكم، محمد بن عبدالله، (۱۴۱۱ هـ ق)، المستدرک على الصحيح، دارالکتب العلميه بيروت.
۵. ابو محمد ، محمود بن احمد بن موسى بن احمد بن حسين الغيايي الحنفى بدرالدين العيني، (۸۵۵ هـ ق)، عمدة القارى شرح صحيح البخارى، دولسم جلد، دار احياء التراث الاسلامى ، بيروت.
۶. ابو داؤد، سليمان بن الاشعث بن اسحاق بن بشير بن شداد بن عمرو الازدى السجستاني، (۲۷۵ هـ ق)، سنن ابى داؤد، المكتبة العصريه، صيدا بيروت.
۷. اخوندزاده ، عبیدالله، (۱۳۹۵هـ.ش)، نړيوال خصوصى حقوق ، ختيځ خپرندويه ټولنه.
۸. امله وال، شير عالم، (۱۳۹۳ هـ.ش)، گوندونه او زيانونه، مومند خپرندويه ټولنه جلال آباد.
۹. بخارى، محمد بن اسماعيل ابو عبدالله البخارى الجعفي، (۱۴۲۲ هـ ق)، صحيح البخارى، دار طوق النجاة.
۱۰. بصيرت، عبدالنبي، (۱۳۹۵ هـ.ش)، خصوصى بين المللى حقوق، جلال آباد.
۱۱. بهيقي، الحافظ الجليل ابى بكر احمد بن الحسين بن على، السنن الكبرى للبهيقى، (۱۴۲۴ هـ ق)، جلد لسم، ناشر: دارالکتب العلميه بيروت لبنان.

۱۲. پيټر جاييس، (۱۳۸۶ ه.ش)، په لوديځ كې سياسي چارې، د افغانستان د كلتوري ودي ټولنه.
۱۳. ټاقيب، نقيب الله، (۱۳۹۱ ه.ش)، عمومي بين المللي حقوق، ننگرهار پوهنتون، د حقوقو او سياسي علومو پوهنځي.
۱۴. خلعت بري ارسلان، (۱۳۱۶ ه.ش)، حقوق بين المللي خصوصي، چاپخانه روشنايي، تهران.
۱۵. خلاف، عبدالوهاب، (۱۹۷۷ م)، السياسة الشرعية، دار الانصار.
۱۶. دميحي، عبدالله بن عمر بن سليمان، (۱۴۰۸ ه.ق)، الامامة العظمى عنداهل السنة والجماعة، دوهم چاپ، دار طيبة خيرندويه مركز.
۱۷. رحمانی، محمد شريف، (۱۳۹۵ ه.ش)، اسلامي سياست، شپږم چاپ، اصلاح افكار كتاب پلورنځي، جلال آباد.
۱۸. زحيلي، وهبة بن مصطفى، (۲۰۱۲ م)، الفقه الاسلامي و ادلته، دار الاشاعت كراچي پاكستان.
۱۹. ستانكزي، نصرالله، (۱۳۷۸ ه.ش)، مبادي حقوق، بنگاه مطبوعه ميوند، پروژو امور عدلي و قضايي افغانستان.
۲۰. سرخسي، مبسوط، ۱۰ جلد، قوانين ابن جزبي.
۲۱. سمون، محمد تنظيم، (۱۳۹۴ ه.ش)، سياسي گوندونه او گوندي نظامونه، مومند خيرندويه ټولنه.
۲۲. شينواري، بشارت الله، (۱۳۹۴ ه.ش)، د اساسي حقوقو عمومي اصول، ميهن خيرندويه ټولنه.
۲۳. صافي، ودير، (۱۳۷۸ ه.ش)، نړيوال عمومي حقوق، مستقبل خيرندويه ټولنه، كابل.
۲۴. صلاح، الصاوي، (۱۹۹۲ م)، التعددية السياسية في الدولة الاسلامية، لمري چاپ، دار الاعلام الدولير.
۲۵. طماوي، سليمان، النظم السياسية و القانون الدستوري، لمري چاپ، دار الفكر عربي.
۲۶. ظريفي، شيرعلي، (۱۳۹۲ ه.ش)، د حقوقو مبادي، اصلاح افكار، كابل.

٢٧. عثمان، محمد رأفت، (١٩٩١م)، الحقوق والواجبات والعلاقات الدولية فى الاسلام، ثلورم چاپ، دارالضياء للطبع والنشر والتوزيع، القاہرہ.
٢٨. عوضى، احمد عبدالله، (١٩٩٤م)، الحقوق السياسية للرعية فى الشريعة الاسلامية مقارناً بالنظم الوضعية.
٢٩. غزالى، ابو حامد محمد بن محمد الطوسى، احياء علوم الدين، اول جلد، دارالمعرفة ، بيروت.
٣٠. فاطمى، سيد احمد، (١٣٩٥هـ.ش)، د اسلام سياسى نظام، دوهم چاپ، ميهن خپرندويه تولنه، پيښور.
٣١. قاضى، گل رحمن، (١٣٩٣ هـ.ش)، ادارى حقوق، انتشارات سعيد.
٣٢. قرضاوى، يوسف عبدالله، (١٣٩٣هـ.ش) ، دين او سياست، انتشارات اصلاح افكار كابل.
٣٣. قرضاوى، يوسف عبدالله، (١٣٩٥هـ.ش)، سياسى فقه، مستقبل خپرندويه تولنه ، كابل.
٣٤. كاتوزيان، ناصر، (١٣٨٣هـ.ش)، مقدمه علم حقوق، نشرميزان ، تهران.
٣٥. كابلئى تفسير، ملك فهد مطبعه، وقف خادم الحرمين الشريفين.
٣٦. كريم، محمد نعيم، (١٣٨٩هـ.ش)، حقوق انسان از دیدگاه اسلام، دريم چاپ، انتشارات سعيد.
٣٧. گوهر رحمن، (١٤٣٠ هـ.ق)، اسلامى سياست، پيغام خپرندويه مركز، پيښور.
٣٨. محمد فؤاد عبدالباقي، الولو والمرجان فى ما اتفق عليه الشيخان، محمد فؤاد عبدالباقي، جلد اول ، دارفكر بيروت.
٣٩. مصطفى، ابراهيم، احمدالزيات، حامد عبدالقادر ، محمد النجار، المعجم الوسيط، دارالدعوة.
٤٠. مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، دار احياء التراث العربى.
٤١. مسند احمد بن حنبل، مؤسيسة قرطبه.
٤٢. مودودي، سيد ابوالاعلى ، (١٣٩٣هـ.ش) اسلامى رياست، دوهم توك، پيغام خپرندويه مركز، پيښور.

۴۳. نیازی، مصطفی، (۱۳۹۰ ه.ش) د اسلام په رڼا کې د بشري حقوقو نړیواله اعلامیه، حکمت خپرندویه ټولنه، جلال آباد.

۴۴. نذیر، داد محمد، (۱۳۹۴ ه.ش) د اسلامی حقوقو اساسات، لمړی ټوک، رسالت خپرندویه ټولنه، کابل.

۴۵. ناصح، ولی محمد، (۱۳۸۹ ه.ش)، تابعیت و دیدگاه حقوقی و سیاسی آن، انتشارات سعید، کابل.

۴۶. واثق، احمد گل، (۱۳۹۳ ه ل) د حقوقو بنسټونه، مازیگر کتاب پلورنځي، جلال آباد.

۴۷. هاشمی، سید اکرم، (۱۳۹۵ ه.ش)، د افرادو سیاسي حقوق، یارخپرنډویه ټولنه، جلال آباد.

۴۸. هاشمی، سید اکرم، (۱۳۹۶ ه.ش)، بشري حقوق، دوهم چاپ، یارخپرنډویه ټولنه، جلال آباد.

۴۹. یوسف، عبدالحی، (۲۰۱۲ م)، حکم انشاء الاحزاب السياسية فی الدولة الاسلامية، ورقة مقدمة لمؤتمر رابطة علماء المسلمين المنعقد فی الدوحة، قطر.

قوانین:

۵۰. د افغانستان د (۱۳۸۲ ه.ش) کال اساسي قانون.

۵۱. د افغانستان د (۱۳۵۵ ه.ش) کال جزا قانون.

۵۲. د افغانستان (۱۳۸۰ ه.ش) کال د ټولیزو رسنیو قانون.

۵۳. د افغانستان د (۱۳۸۱ ه.ش) کال د ټولنیزو سازمانونو قانون.

۵۴. د افغانستان د (۱۳۸۲ ه.ش) کال د سیاسي گوندونو او ټولنیزو سازمانونو قانون.

۵۵. د افغانستان د (۱۳۸۲ ه.ش) کال د ټولنو، اعتصابونو او تظاهراتو قانون.

۵۶. د افغانستان د (۱۳۸۴ ه.ش) د ملکی خدمتونو قانون.

۵۷. د افغانستان د (۱۳۹۲ ه.ش) کال د ټاکنو قانون.

مقالې:

۵۸. آمین، عبدالباقی، (۱۳۹۱ ه.ش)، په اسلام کې د بنحی سیاسي حقوق ، سلام خپرنیزه علمي شپږ میاشتی مجله، دریمه او څلورمه گڼه.

۵۹. ناصر ، فهدبن احمد، المظاهرات، حکمها ، مصالحها، مفاستها و اقوال العلماء فيها، مقال منشور ، جامع الکتب والابحاث العلمية.

۶۰. الخمیس، محمد بن عبدالرحمن، المظاهرات، والاعتصامات و الاضرابات، جامعة الامام محمد بن سعود.

انټرنیټي پاڼه:

۶۱..- <http://fa.wikipedia.org/wiki/>.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:
پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af